

DR. IMRE OTTÓ

## A MUNKA SZERINTI ELOSZTÁS NÉHÁNY ELVI KÉRDÉSE

A tudomány fejlettségét azon mérhetjük, hogy a tárgykörébe tartozó, s a gyakorlati tevékenység során felvetődő kérdésekre mennyire ad tudományosan elfogadható választ és vázolja fel egyúttal a várható fejlődés tendenciáit, jelöli meg a majdan megválaszolandó kérdéseket. Nem kevésbé a politikai gazdaságtan fejlettségét azon, hogy mennyire szolgál szilárd elméleti alapul a gazdaságpolitika és a tervezés számára. De, hogy szilárd elméleti alapul szolgáljon, bármely terület összes összefüggéseit nem jelölheti meg. Ez képtelenség. A szocialista gazdaság legfontosabb, legjellemzőbb belső összefüggéseit kell keresnünk, hogy a gazdasági jelenségek bonyolult tarka világát áttekinthető módon rendszerezjük, hogy feltárjuk mik azok, amik az állandóan változó gazdasági szférát mozgatják. Keressük tenát a szocialista gazdaság mozgástörvényeit. Nemcsak a megismerés vágya hajt bennünket, hanem az is, hogy társadalmi (mindegyenekelőtt gazdasági és oktatási) tevékenységünk egyre tudományosabb alapon való szerveződését szolgáljuk.

A szocialista gazdaság közismerten specifikus törvénye a munka szerinti elosztás. Ennek az elosztásnak, az elosztás gyakorlatának ma már széleskörűen kiterjedt irodalma van. A gazdasági ösztönzés és ezen belül a személyes anyagi érdekelttség, a munka szerinti elosztás elméleti és gyakorlati kérdései a tervgazdálkodás konkrét rendszerének egyik legaktuálisabb kérdésévé vált az utóbbi években és az lesz a jövőben is. Ennek magyarázatát a szocializmus építésének több évtizedes gyakorlata, a közgazdasági kutatások és tudományok meg-megújuló fejlődése, a fejlett szocialista társadalom építésének feladata adja. A gyakorlati, gazdasági tevékenységek jelenségeinek, belső összefüggéseinek magyarázatok természetesen a marxizmus klasszikusai által kifejtetek újbóli értelmezésére, nézeteiknek a közgazdasági gyakorlattal összhangban álló továbbfejlesztésre kényszerülünk. Tesszük ezt a marxizmus szellemében, miközben a marxizmus alapvető igazságairól újból és újból meggyőződünk.

Azok a problémák, melyek a munka szerinti elosztást illetik alapvetően három dologgal kapcsolatosak: Az első a termelési-, tulajdon-, elosztási- és érdekviszonyok, mindenekelőtt *a tulajdon- és elosztási viszonyok sokrétű, bonyolult összefüggésével*, ezeknek a kategóriáknak és kapcsolatuknak az értelmezésével. A második *az árutermelés szocializmusbeli létével*, azzal, hogy a munka szerinti elosztás törvényét a marxizmus klasszikusai (Marx, Engels, Lenin) a szocializmusra vonatkozóan az árutermelés létének tagadása (mellőzése) közepette fejtették ki. A harmadik pedig általában a törvények és a gazdaságirányítási rendszer, konkrétan *a munka szerinti elosztás és egy adott gazdaságirányítási rendszer összefüggéseivel*, a munka szerinti elosztás tudatos érvényesítésével. Ezek az összefüggések a munka szerinti elosztás létének, külső (fel-

színi, konkrét) megjelenésének vonatkozásai, egyik sem elhanyagolható. Ezekről a problémáktól elméletileg elválasztható a munka szerinti elosztás törvényének belső összefüggései, az, hogy a törvénybe foglalt jelenség-objektumok (munka, jövedelem) közötti kapcsolat milyen jellegű, lineáris vagy nem lineáris, tehát a törvény működési formájának a meghatározása. Valószínű azonban, hogy erre a problémára elfogadható választ a szükségletre termelés és munka szerinti elosztás kapcsolatának komplex elemzése során kaphatunk.

A munka szerinti elosztáshoz tartozó, fent említett összefüggések közül ezúttal csak néhányat emelek ki, teljességre való törekvés nélkül. Ezek: a munka szerinti elosztás tartalma, értelmezésének lehetőségei, társadalmi érvényességének kritériumai, kétoldala, megvalósulásának fontosabb mozzanatai, „mérceje”, az ún. társadalmijuttatással és a szükséges munkával, valamint nem utolsósorban a szocialista köztulajdonnal való kapcsolata. Nem foglalkozom viszont a munka szerinti elosztás és a gazdaságirányítási rendszer kapcsolatának szerteágazó problémájával.

### *1. A munka szerinti elosztás tartalma, társadalmi érvényességének kritériumai*

Valamely törvény reális létezését két ismérv jellemzi: egyfelől, hogy léteznek azok a jelenségtípusok, amelyek kapcsolatát a törvény kifejez, másfelől, hogy ténylegesen a törvényben meghatározott kapcsolatba lépnek egymással. Az első ismérv önmagában nem tartalmazza a másodikat, és további, az adott törvényen kívül álló feltételek szükségesek ahhoz, hogy a törvényben meghatározott összefüggés létrejöjjön, hogy a törvény reálisan létezzen. Így egyet lehet érteni azokkal, akik vallják, hogy egy tudományos törvény meghatározása három alapvető mozzanatot tartalmaz: *a)* A törvény érvényesülési körének a kijelölését, annak megállapítását, hogy a jelenségek mely objektumai között érvényesül a törvény által kifejezett belső összefüggés. *b)* A jelenségek közötti kapcsolatok jellegének feltárását, a törvény működési formájának meghatározását. *c)* Azoknak a körülményeknek a tisztázását, melyek mellett a kapcsolat létrejön, a törvény érvényességi határainak a megállapítását.<sup>1</sup>

A munka szerinti elosztás esetében az objektumok, melyek a törvény érvényességi körébe tartoznak, a munka és a jövedelem, mely jelenség-objektumok nemcsak a szocialista gazdaságnak jellemzői. Ezenkívül a munka és jövedelem között valamiféle kapcsolat szintén nemcsak a szocializmusnak a sajátja. Tagadható-e, hogy makro, mezo, mikro szinten a kifejtett munka és a képződő, ott realizálódó jövedelem között szoros kapcsolat van? Ennek a kapcsolatnak az objektív szükségszerűsége az értéktörvényben kifejezésre is jut. Nem véletlen, hogy a munka szerinti elosztás és az értéktörvény kapcsolata Marx is utalt. Vagy tagadható-e, hogy a tőkés gazdaságban a bérmunkások osztályán belül az egyén szintjén kapcsolat van a végzett munka és a munkabér (jövedelem) között? Nem. Mégis a munka szerinti elosztás törvényét általánosan elfogadottan, a szocializmus legspecifikusabb, s egyetemes érvényű törvényének tekintjük.

A munka szerinti elosztás a szocializmus egyetemes, de nem abszolút, nem kizárólagos érvényű elosztási törvénye. Ha ennek az elosztási formának szükségességével kapcsolatban nincsenek is különféle felfogások, az *érvényesülés mértékével és érvényességi körének határaival kapcsolatban inkább tapasztalható bizonytalanság*. Márpedig a szocializmusbeli személyi jövedelemelosztás jellegzetes vonásainak feltárása éppen ennek a problémának a tisztázását követeli meg. A különféle felfogások két egymással

1. Megyeri Endre: „A munka szerinti elosztás törvénye”. Közgazdasági Szemle, 1972. 9. sz.

ellentétes álláspontok között foglalnak helyet. Az egyik véglet szerint az elosztás könnyörtelenül alakul a törvény követelményeinek megfelelően. Ez nyilván törvény-fétis szemlélet az elosztás területén. A másik véglet szerint a szubjektív tényezőknek, momentumoknak nagy szerepe van. Ez pedig voluntarista szemléletre vall. Miben is jut kifejezésre, hogy a munka szerinti elosztás törvénye a szocializmus elosztási viszonyainak?

Először is abban, hogy a fogyasztási cikkek és szolgáltatások, *a személyi jövedelmek elosztásának szférájában a gazdaságpolitika legfőbb elve (alapelve) a munka szerinti elosztás*. Ez az alapelv azonban nem kizárólagosan és nem következetesen érvényesül. A lakossági összes jövedelemből való tényleges részesedés különböző okokból eltér a munka szerinti elosztás elvétől. Az osztársadalmi szükségletek kielégítésének szükségességéből kiinduló és a személyes szükségleteket is figyelembe vevő elosztás szintén elve a szocialista elosztásnak. Az elosztásban szerepet játszanak még megtűrt források is, mint a vagyon vagy a véletlen, stb. Az egyes elosztási elvek súlya, egymáshoz való aránya változik ugyan, de a szocializmus építése során a munka szerinti elosztás egyre következetesebben érvényesül, mint alapvető elv. *A jövedelemarányok eszmei rendszere kidolgozásának alapja a munka szerinti elosztás*. Nem helyteleníthető tehát, ha a munka szerinti elosztásról hol a *törvény*, hol az *elv* rangján szólnak. Különböző elméleti megismerés legfontosabb formái a „törvény” és az „elv” kategóriái, az objektív világ visszatükröződésének csomópontjai az emberi gondolkodásban. A törvény és az elv különbsége nem abszolút, ezek átmenhetnek egymásba. Helyénvalónak tekinthető éppen ezért, ha a munka szerinti elosztást elvként is értelmezzük, s azt mondjuk, hogy a szocialista gazdaság szervezésének egyik elve a munka szerinti elosztás. Elv minőségében társadalmi igényt, normatív követelményt fejez ki. Összhangban van ez a tervszerűség törvényével is. A tervszerűségnek általánosan elfogadottan két mozzanata van, az arányosság és a társadalmi tudatosság. A munka szerinti elosztás vonatkozásában az azt jelenti, hogy másként nem is érvényesülhet mint tudatosan alkalmazva, ami viszont abban jut kifejezésre, hogy a szocialista gazdaság szervezésekor általános érvénnyel, minden szinten normatív követelményként, követendő elvként határozzuk meg a munka szerinti elosztást.

Másodszor abban, hogy *minden jövedelmi nagyságkategóriában a munkajövedelmek dominálnak*. Csakis ez esetben beszélhetünk a munka szerinti elosztás egyetemes érvényű törvényéről. De itt is előfordulnak más jövedelmek kisebb-nagyobb súllyal. Egyenes következménye ez annak, hogy a munka szerinti elosztás alapvető, de nem kizárólagos elv. Hazánkban 1973-ban a lakosság munkából származó jövedelme 72,2 a társadalmi juttatásból származó 25,3 és egyéb forrásból származó jövedelme 2,5% volt.<sup>2</sup> Ebben kifejezésre jut a jellegzetes különbség a tőkés gazdasággal szemben. A vagyoni és egyéb jövedelmek a szocializmus előrehaladása során egyre kisebb súllyal szerepelnek. Az előrehaladás egyik fokmérője, hogy a munka és a juttatási jövedelmek együttes részesedése milyen az összes jövedelemből. A szocializmus és kommunizmus építése során előtérbe kerülnek a munka és juttatási jövedelmek egymáshoz való viszonyának, szerepének problémái.

Harmadszor abban, hogy *a különböző jövedelemfajták egymáshoz való viszonya a különböző jövedelmi osztályokban éppen az előbbiből adódóan eléggé egységes*. A tőkés jövedelemelosztásban ilyen mérvű egységesség nem tapasztalható. A gazdasági és társadalmi előrehaladásunk abban is kifejezésre jut, hogy az egységesség a fenti értelmezésben fokozódni fog.

2. Népgazdasági mérlegek 1973. Budapest, 1974. dec. 20. 57. old.

Negyedszer abban, hogy a keresők jövedelemelosztásának alapvető tényezője az országos munkaköri szerkezet, mint objektív alap, melyet azonban értékelnek, s itt már a szubjektív tényezők hatásával is számolni kell. A munkások kereseti arányait alapvetően a különféle munkák karakterisztikája határozza meg. Az esztergályosok és a szövönök kereseti arányait, általában a különféle dolgozó csoportok kereseti arányait nem a teljesítményalakulás, hanem a munkák jellege határozza meg. A szövönök ugyanis nem dolgoznak rosszabbul, mint az esztergályosok. A bérgazdálkodási gyakorlat számára orientáló szerepet elsősorban a tarifarendszer tölti be. A teljesítménykövetelmény-rendszer, a bérformák ebben nem nagy szerepet játszanak, csak az egyéni kereseteket befolyásolják. Az alkalmazott tarifákkal szemben jogos az az elvárás, hogy világosan jelöljék meg az elérni kívánt kereseti arányokat. A fenti kritérium léte, érvényesülése szempontjából nagyon lényeges tehát, hogy minél elfogadhatóbb, a valóságos feltételeket és igényeket tükröző Országos Szakmai Bértáblázat álljon rendelkezésre.

Végül abban, hogy a teljesített munkaszolgáltatások jelentőségének, nagyságának, eredményességének következtetési alapjává a jövedelem lett. Azért lehetett és azért kell lennie a jövedelemnek, mert a munkajövedelem dominál minden jövedelemcsoportban. Ha a köztudat elfogadta, elismeri, hogy a magasabb egyéni jövedelem, a jobb megélhetés mögött általános szabályként a végzett munka mennyisége, eredményessége van, akkor ez a munka szerinti elosztás társadalmi érvényességének egyik legfőbb bizonyítéka a verifikálhatóság szerteágazó bizonyítékai mellett.

Ilyen formán azt is mondhatom, hogy a fejlett szocializmus építésének s a felépült szocializmusnak az időszakában a munka szerinti elosztás fenti kritériumai a szocialista tulajdonnak is kritériumai az elosztás szférájában, azaz a szocialista tulajdon elosztási aspektusának. Közismert, hogy a szocialista köztulajdon elosztásbeli vetülete az adott időszakban a munka szerinti elosztás. Ebből következik az összefüggés másik oldala, miszerint a szocialista tulajdonnak a munka szerinti elosztásban igazolódnia is kell.

Óvakodnunk kell tehát a munka szerinti elosztás szokásos, leszűkített értelmezésétől. Ez az elosztás kétségtelen jelenti egyrészt azt, hogy a munka mennyiségének, minőségének és gazdaságosságának megfelelő bérezés kell legyen, amikor is a munka termelő elfogyasztásának mikéntje szolgál alapul. Ez a gyakorlatban a munka-és munkás-besorolások, az ezekhez tartozó bértételek, valamint a különféle bérformákon keresztül valósul meg. A megvalósulás során fejt ki a munkabér a teljesítményre ösztönzés és a munkaerő tervszerű elosztó funkcióját. De már ebben a szűkebb értelmezésben is látunk, hogy a kereseti arányok, a bérformák kifejezői a technikai-gazdasági viszonyoknak és egyben a munka szerinti elosztást szolgálják, vagyis összhangban vannak a technikai-gazdasági viszonyokkal. A megjelenési forma összhangban van mind a termelőerőkkel, mind a termelési viszonyokkal.

Ez az elosztás jelenti másrészt azt is, hogy a fogyasztási színvonal alapvetően a munka szerint elosztott jövedelemtől függ. A társadalom különböző rétegei által elfogyasztható anyagi javak és szolgáltatások mennyisége a végzett munkával arányosan elosztott jövedelemtől függ. A munkabér mint a munka szerinti elosztás eszköze, csakis ezáltal válhat az életszínvonal emelésének alapvető eszközévé.

Továbbá ez az elosztás szélesebb, történelmi értelmezés szerint más, eddig létezett elosztási módoknak, formáknak ellentétét jelenti. Ellentéte ez a földtulajdon szerinti, a tőke szerinti elosztásnak elsősorban, de más módon ellentéte a munkaerő érték-törvénye szerinti elosztásnak is. Ennek az elosztásnak a révén valósul meg a történelem folyamán először az összhang az elosztás módja és a társadalom mindenkori létalapja között nemcsak általában (nagy átlagban) és közvetetten, hanem konkrétan és közvetlenül is. Ezzel teremtdik meg a munkához való szocialista viszony közigazdasági alapja termelési viszonyoldalról.

A legfőbb gazdasági hatása abban van, hogy a munkára való fokozott ösztönző hatása révén létrejönnek az anyagi bőség megteremtésének feltételei. Továbbá, hogy a társadalmi tudat formálásának legfőbb gazdasági tényezője, melynek során a munka fokozatosan életszükségletté válik. Röviden, történelmi szerepe, funkciója abban van, hogy a szükséglet szerinti elosztás előfeltételei megteremtésének alapvető gazdasági és társadalmi tényezője az elosztás oldaláról. Az antagonisztikus osztálytársadalmak különféle elosztási típusainak a szükségletek szerinti elosztással való felváltása előkészítésének folyamatában a munka szerinti elosztás történelmi szükségszerűség. Az érvényességi körének határain belül, a neki megfelelő követelményektől való eltérések a lehetséges előrehaladáshoz képest a lassúbb fejlődés veszélyeit rejtik magukban.

A munka szerinti elosztás szükségességét a szocialista tulajdon létezésének feltételei között az alábbiakra vezetik vissza különféle jegyzetekben a) A termelőerőknek az érett kommunizmushoz képesti alacsonyabb színvonalá, az anyagi bőség hiánya. b) A munka szociális különbségei, különműségei. c) A termelés szereplőjének az éretlensége, amely abban jut kifejezésre, hogy a munka még nem vált az emberek elsőrendű életszükségletévé. Ezeknek a körülményeknek természetesen van köze a munka szerinti elosztáshoz, de nem fejezik ki annak belső tartalmát, mert negatív faktorokkal kapcsolatos érveket tartalmaznak. A szocializmus lényegét sem fejeztük ki azzal pozitív értelemben, ha a kizsákmányolás hiányát említjük. Ez negatív megközelítés. A kizsákmányolás hiányánál már többet mond a munka- és elsajátítási funkciói osztatlanágának a kiemelése. Ugyanígy a munka szerinti elosztás tartalmi meghatározásánál is hasonló módon kell eljárunk.

A szocialista termelés és elsajátítás milyen lényeges mozzanatait tartalmazza a munka szerinti elosztás? Először, a termelési folyamat szereplőinek a termelőeszközökhöz való egyenlő, egyforma viszonyát. Másodszor, a termelési folyamatban mindenki számára hasonló részvételét — az anyagi érdek megvalósulásának szükségességét. Harmadszor, az anyagi érdek munka alapján történő megvalósulását. Negyedszer, a munkák különböző jellegén és a termelés szereplőinek különböző képességein alapuló eltérő mennyiségű és minőségű munkákkal összhangban álló díjazását.

Ennek megfelelően a munka szerinti elosztás a társadalom dolgozó tagjainak a termelőeszközök társadalmi tulajdona és a termelőerők viszonylagos fejletlensége közepette végzett munka és jövedelem szükségszerű és meghatározott kapcsolatára épülő egyenlőségi és egyetlönlenségi viszonyai. A törvény működési formáját legáltalánosabban a  $j=f(m)$  függvényyszerű kapcsolat adja, ahol  $j$ =munkajövedelem,  $m$ =a végzett munka.

## 2. A munka szerinti elosztás és a termelőeszközökhöz való egyenlő viszony „ellentmondása”

A közgazdasági irodalomban találkozunk olyan felfogással, miszerint a fogyasztási javak elosztásának az egyenlőtlenége ellentmond a termelőeszközökhöz való viszony egyenlőségének. A probléma megfogalmazása nem mindenütt világos, egyértelmű. Nemes László ezt írja: „A szocializmus munkabér formája mögött a javak (alapvetően) egyenlő elosztását meghatározó szocialista termelési viszonyok húzódnak meg.” Néhány bekezdéssel lejjebb pedig így fogalmaz: „A szocializmus munka szerinti elosztása a fogyasztási eszközök egyenlő elosztását meghatározó szocialista tulajdonviszonyokat tükrözi”.<sup>3</sup> Itt még nincs megfogalmazva az ellentmondás, hanem inkább maga a megfogalmazás ellentmondásos. Mindenesetre az világosan kiderül, hogy a tulajdon,

3. Nemes László: A szocialista ártermelés egyes elvi kérdései. Kandidátusi értekezés tézisei. 5. old.

illetőleg a termelési viszonyok egyenlő elosztást határoznak meg. Továbbá, hogy a munka szerinti elosztás tükrözi is az egyenlő elosztást meghatározó tulajdonviszonyokat. Sem az előbbivel, sem az utóbbival nem lehet egyetérteni. Hegedűs András már világosan megfogalmazza az ellentmondást: „... a szükségszerűen ellentmondás van a termelőeszközökhöz való viszony egyenlősége és a megtermelt fogyasztási javak elosztásának az egyenlőtlensége között.”<sup>4</sup> Itt tehát, helyesen, nincs kimondva, hogy a termelő eszközökhöz való viszony egyenlőségéből az elosztás egyenlősége következne, hanem csupán az, hogy a munka szerinti elosztás ellentmond a termelőeszközök társadalmi tulajdonának. Ha viszont a termelőeszközök társadalmi tulajdonából nem következik egyenlő elosztás, akkor az ellentmondás nyilván csak felszíni, formai.

A tulajdon és a munka szerinti elosztás összefüggésének értelmezése körüli problémák a közgazdasági irodalmunkban újból és újból jelentkeznek a tulajdon, gazdasági elkülönültség és a gazdasági érdekstruktúráról kibontakozó vita kapcsán.<sup>5</sup> A különböző és egymásnak ellentmondó nézetek közös elméleti alapja ebben a vonatkozásban a szocializmusnak az a jellegzetessége, hogy a társadalom tagjai kettős minőségben léteznek: tulajdonosai és munkavállalói minőségben. Közvetlen és közvetett tulajdonosi mivolt megkülönböztetés is gyakori. A tulajdonosi mivoltot elválasztva a tulajdonosi funkciótól, a közvetettségét csak a tulajdonosi funkcióra vonatkoztatják (Takács Béla).

A munka és a tulajdon közötti gazdasági elkülönültséget vallják azon az alapon, hogy az egyén közvetlenül tulajdonosa munkaerejének (s ennek révén a munkavégzés szubjektuma), de csak közvetve a termelőeszközöknek. A bonyolult összefüggések láncolatából számomra az elosztásra vonatkozó konklúzió, kicsengés a lényeges: „az anyagi javakból való részesedés alapvetően munka szerinti és csak „utána, a tulajdon szerinti részesedés” (Dévai Katalin). A dolgozókat úgy is tekintik, mint az egész állami (össznépi) tulajdonnak valamiféle „résztulajdonosai”. Úgy tűnik, mintha a fogyasztási alapról való részesedésnek a munka szerinti elosztáson kívül a tulajdon szerinti részesedés is elv lenne, eltekintve itt most természetesen a szociálpolitika szempontjaira is épülő szükséglet szerinti elosztástól, valamint a megtűrt elvektől. Ez a kicsengés felfogható úgy is, hogy a termelőeszközökhöz való egyenlő viszony és a munka szerinti elosztás egyenlőtlensége közötti ellentmondás feloldódik valamiféle tulajdon szerinti részesedés formájában.

Az elmondottak indokolják, hogy röviden foglalkozunk azzal a kérdéssel, hogy mi következik a társadalmi tulajdonból a fogyasztási cikkek elosztására vonatkozóan. Ha igaz lenne az, hogy a termelőeszközökhöz való egyenlő viszonynak a fogyasztási javak egyenlő elosztása felel meg, akkor azt is mondhatnánk, hogy a munka szerinti elosztás eltorzult forma, de éppúgy az a szükségletek szerinti elosztás is.

Bárhogyan is értelmezzük a tulajdon lényegét, a termelési viszonyok rendszerében elfoglalt helyét és szerepét, azzal minden marxista közgazdász egyetért, hogy a termelő eszközök elsajátításának viszonyai meghatározzák egyrészt a fogalomból, az elosztás eszközei elsajátításának viszonyait, másrészt a fogyasztási cikkekre vonatkozó elsajátítási viszonyokat. Valószínű eme alaptételből táplálkozik az a nézet, hogy ha az újratermelés anyagi feltételei elsajátításának viszonyai alapvetően egyenlőek, akkor ennek a fogyasztási javak egyenlő elsajátítása felel meg. Ez azonban az előbbi összefüggésnek le-

4. Hegedűs András: A munkabérezés rendszere iparunkban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bpest, 1960. 126. old.

5. Lásd: Takács Béla: Adalékok a gazdasági elkülönültség, tulajdon és érdek elemzéséhez. Szabó Kálmán: A gazdasági érdekstruktúra és ami mögötte van. Tájékoztató, 1974. 5. szám.

Dévai Katalin: Ártermelés és gazdasági érdekstruktúra. Tájékoztató, 1974, 3—4. szám.

egyszerűsítése és mechanikus értelmezése. A *leegyszerűsítés* fordított értelmezés szerint abban a felfogásban jut kifejezésre; *hogy a munka szerinti elosztás nem fejezi ki a munkás tulajdonosi mióltát, hanem csupán dolgozói minőségét.* A dolog lényege természetesen nem az, hogy mit fecseg a felszín, hanem az, hogy mik az objektív összefüggései a termelési viszonyoknak. Egyébként a termelőeszközökhöz való egyenlő viszonyt sem helyes abszolutizálni, hiszen az állami tulajdon körén belül a gazdasági elkülönültség nyomai megvannak. Olyan viszonyok között, amikor a termelési feltételek a munkamegosztás alapvető láncszemeinél (vállalatoknál) egyazon termelőágazaton belül is igen különbözőek, ez a gazdasági elkülönültség egyenlőtlen elsajátítást tesz lehetővé nem a termelőeszközökben, hanem a fogyasztási cikkekben. Az effajta egyenlőtlen elsajátítás, noha mindennapos lehet, mégis csupán a munka szerinti elosztás általános elvétől való eltérésként fogható fel. Aki ellentmondást lát a termelőeszközökhöz való egyenlő viszony és a fogyasztási cikkek egyenlőtlen elosztása között, annak méginkább ellentmondást kellene felfedeznie a társadalmi tulajdon és a gazdasági elkülönültség még meglévő maradványai között. De vizsgáljuk meg röviden, milyen objektív összefüggés van a termelőeszközök köztulajdona és a fogyasztási cikkek elosztása között, kikapcsolva a munkamegosztás alapvető láncszemei közötti gazdasági elkülönültség nyomait, s az ezen alapuló áruviszonyokat.

Vegyük a jövedelemre való jogcím problémáját először, a társadalmi tulajdon nem jelent jövedelemre való jogcímet, ez ugyanis tőkés kisajátítást tételezne fel, ami valóban ellentmond a termelőeszközökhöz való egyenlő viszonyoknak. A társadalmi tulajdont nem lehet részvénytársasági formaként kezelni. Tehát jövedelemre szert tenni, azaz anyagi javakhoz hozzájutni tulajdonosi jogcím alapján munka nélkül, csakis idegen munka elsajátítása révén lehetséges, ami a termelőeszközökhöz való antagonisztikus viszonyt tételez fel.

A termelőeszközök társadalmi tulajdonából, önmagából még a fogyasztási javaknak semmilyen konkrét elosztási alapelve nem következik. Ha mégis azt valljuk, hogy az újratermelés anyagi feltételeihez való, alapjában véve egyenlő viszonyoknak a fogyasztási javak egyenlő elosztása felelne meg, akkor ez arról tanúskodik, hogy a tőkés termelési viszonyok rabjai lettünk, felfogásunk nem lépte túl a tőkés elsajátítás kereteit.

Az könnyen belátható, hogy a termelőeszközökhöz való viszony a fogyasztási javak egyének által elsajátítható abszolút nagyságait közvetlenül nem befolyásolja. Egy munkás a szocializmusban több fogyasztási javakkal rendelkezhet, mint egy kezdő tőkés a kapitalizmus hajnalán. Ez a munka termelőerejétől is függ. A termelőeszközökhöz való különböző viszony tehát nem zárja ki, hogy ugyanolyan mennyiségű fogyasztási cikk tömeget sajátítanak el. A termelőeszközökhöz való nagyjában azonos viszony pedig nem zárja ki, hogy különböző mennyiségű fogyasztási cikkhez jussanak a tulajdonosok. A kapitalizmusban a munkásságnak a viszonya a termelőeszközökhöz azonos, de a munkaerő értéke szerint különböző mennyiségű anyagi eszközökhöz jutnak az egyes munkások. Ugyanígy a munkássággal szemben álló tőkésosztály a termelőeszközökhöz való viszonyokat tekintve egységes osztály, de az egyes tőkésék jövedelme mégis nagyon különböző. A két osztály számára az elsajátítás mércéje különböző, mert viszonyuk a termelőeszközökhöz különböző. Ha már most a termelőeszközöket társadalmi tulajdonba vesszük, akkor ebből közvetlenül nem egy meghatározott elosztási elv következik, hanem csupán *a mércé azonossága* az anyagi javak elsajátításában mindenki számára. Nem maga a konkrét mércé határozódik meg, hanem a mindenki számára azonos elv. De, mert a köztulajdon megszüntette a tőkésosztályt és megváltozott a munkásság viszonya a termelőeszközökhöz, nyilván az elosztás mércéje nem lehet az, ami a kapitalizmusban létezett az egymással antagonisztikusan szemben álló osztályok számára külön-külön. A szocializmusnak nemcsak az a sajátossága,

hogy a munkásság viszonya a termelőeszközökhöz egyenlő, hanem, hogy végső soron ők a tulajdonosok. Ez a magyarázata annak, hogy az elosztásban nem a munkaerő értéke a mérce, hogy tehát az elosztás elve sem ez, sem a tőke szerinti nem lehet, hanem valami más, ami ugyanakkor összhangban van a termelőeszközök köztulajdonával. Ami a köztulajdonból következik az egyrészt az *elsajátítás részesedés jellege*, másrészt a *részesedés egységes mércéje*. A fogyasztási javak elosztásának ez a vonása megvan a szocializmusban és a kommunizmusban is (és megvolt az ősközösség viszonyai között is). Hogy a közvetlen elsajátítás konkrét mércéje mi, azt már a termelőerők színvonala (*az anyagi bőség foka*), a *munka jellege és az ezeknek megfelelő társadalmi tudat határozza meg*. Az egyenlő elosztás csak a rendkívül szűkös, de létfontosságú fogyasztási cikkekre vonatkozhat a termelőerők alacsony színvonalán vagy fejlettebb viszonyok között rendkívüli körülmények folytán. A kommunizmusra a munka és a szükséglet szerinti elosztás jellemző. Hogy melyik az uralkodó forma, az már az említett tényezők függvénye.

### 3. A munka szerinti elosztás két oldala

A munka szerinti elosztással kapcsolatos további fejtegetésünket ennek az elosztásnak az értelmezéséhez kapcsolódó kérdésfeltevéssel folytatjuk. *Ez az elosztás az alábbi variációk szerint értelmezhető: a) egyenlő munkáért egyenlő nominálbér, b) egyenlő munkáért egyenlő reálbér, c) egyenlő munkáért egyenlő életszínvonal (fogyasztási színvonal).*<sup>6</sup> Az egyéni állásfoglalások ugyan különbözőek lehetnek, de bármilyenek is, a munka szerinti elosztás két oldalát érintik.

Tekintve, hogy a munka szerinti elosztás a munka és jövedelem mint két jelenség-objektum közötti szükségszerű és meghatározott kapcsolatát fejezi ki, a két oldal nem lehet más, mint *a termelés (munka) és a fogyasztás (jövedelem)*. A munka szerinti elosztás két oldalának másféle értelmezésével is találkozunk: „...az egyik a *személyi oldala* (a munkás képessége, képzettsége és szorgalma), amely a teljesítmény növelésének potenciális feltétele. A másik a *teljesítmény oldala* (amelyen mennyiségi és hatékonysági eredményeket értem)”.<sup>7</sup> Nézetem szerint mivel itt a munka szerinti elosztás komplex folyamatáról van szó a teljesítményi oldallal a jövedelmi oldal szembeállítás indokoltabb, természetesen a személyek vonatkozásában. Azt viszont elismerem, hogy „...a munka termelékenység, a munka szerinti elosztásnak minőségi kritériuma is”.<sup>8</sup> Ugyanis, mint minden kategóriának és törvénynek, a munka szerinti elosztásnak is van mennyiségi és minőségi vonatkozása. A minőségi aspektust azokban a körülményekben kell keresni, melyek a törvény létevel kapcsolatosak, s mivel a munkatermelékenység az anyagi javak kisebb vagy nagyobb bőségét jelentheti termelőerői minőségben, a köztulajdon mellett a munka szerinti elosztásnak létfeltételi vonatkozását adja.

A munka szerinti elosztásnak a termelés (munka) oldaláról az alábbi problémái vetődnek fel: *a) milyen tényezőket, ismerveket vagyunk alapul, hogy a munkát kielégítően jellemezzük, s ennek alapján a különféle konkrét és bonyolult munkákat rangsoroljuk; b) hogyan határozzuk meg az adott ismérv szerinti igénybevétel mértékét; c) egy adott ismérv mely fokozata azonosítható egy másik ismérv bizonyos fokozatával,*

6. Rózsa József: A munka szerinti elosztás megvalósulásának néhány sajátossága. Munkaügyi Szemle, 1960. 4. sz. 4. old.

7. Nagy Lajos: A munkatermelékenység, a személyi jövedelmek és kapcsolatuk a mezőgazdaságban. Doktori értekezés tézisei. Szeged, 1976. 29. old.

8. Nagy Lajos: I. m.



s ennek alapján összegezve miként határozzuk meg a besorolást? Ezekre az Országos Szakmai Bértáblázat ad választ a jelenlegi időszakban.

A másik oldal a fogyasztást érinti. A probléma itt abban jelentkezik, hogy az egyén szükségleteinek kielégítését szolgáló anyagi javak és szolgáltatások elosztásában a végzett munka milyen szerepet kap. Másként fogalmazva, a társadalom tagjai szükségletkielégítését biztosító anyagi javak és szolgáltatások elosztásának mézönén belül meddig terjed a munka meghatározó szerepe. A munka szerinti elosztás érvényességi körére vonatkozó probléma maga is értelmezhető szűkebben és tágabban. Szűkebb értelmezés szerint az egyenlő munkáért egyenlő bér, vagy egyenlő reálbér, vagy egyenlő fogyasztási színvonal problémáját annak figyelembevétele nélkül vizsgáljuk, hogy a munkát végző fogyasztását befolyásolja a család megoszlása keresőkre és nem-keresőkre. Szélesebb értelmezés szerint pedig ezt a problémát az eltartottak létezésének viszonylatában vetjük fel.

Kétségtelen, hogy a munka szerinti elosztás egyrésztől azt a követelményt támasztja az elosztással szemben, hogy a munka bonyolultságának és eredményességének megfelelő, azzal arányos jövedelemdifferenciálást valósítsunk meg, másrészt emellett azt is kell biztosítani, hogy a végzett munka legyen az a döntő tényező, amely meghatározza a fogyasztási színvonal eltéréseit a dolgozók egyes csoportjai között. Ez azonban a társadalom objektív feltételeit és viszonyait alapul véve egymásnak ellentmondó követelés lehet és az is.

Ha a társadalom minden tagja munkaképes lenne élete kezdetétől élete végéig, a munkavállalásának társadalmi akadályai nincsenek, továbbá, ha a munkajövedelmet az egyéni szükségletek kielégítésére racionálisan (a társadalmi érdekekkel is összhangban állóan) költik el, s éppen ezért a termékek árarányai is megfelelnek a társadalmi munkaráfordítás arányainak, akkor a munka szerinti elosztásnak csupán az egyik oldala érdekelne bennünket különösebben. A termelés oldaláról elsősorban az alábbiak; a végzett munka minél tökéletesebb mérése, a végzett munkának megfelelő differenciálás, a legalacsonyabb kategóriájú munkát végzőknél milyen fokú legyen a fogyasztási színvonal. Az ilyen feltételek közepette a munka szerinti elosztás úgyszólván kizárólagos elosztási elv lehetne. Egyenlő munkáért egyenlő nominálbér egyúttal egyenlő reálértékű keresetet és fogyasztási színvonalat jelentene. Kérdőjelek azonban még ez esetben is maradnak.

Ami az azonos munkáért azonos reálbért illeti: ez feltételeznél, hogy különböző országrészekben a termékek tartós áreltérései nem léteznek, csakúgy, mint azt, hogy lényeges eltérések éghajlatban szintén nincsenek, melyek plusz kalória és ruházkodási igényt jelentenének. Ellenkező esetben árak és éghajlat szerinti bér-differenciálás is kellene. Ezekről a problémáktól eltekintve az a követelmény, hogy azonos munkamennyiségért fizetett azonos bér azonos reálbért jelentsen, reális igény. Igaz viszont, hogy az azonos keresetűek sem költik el azonos struktúrában a jövedelmüket és ezért a szükségletkielégítés eltérhet. Amennyiben azonban a különféle cikkek rendelkezésre állnak és az egységnek szabadon döntenek el, hogy milyen szerkezetben vásárolnak különféle fogyasztási cikkeket, az ebből eredő eltérő szükségletkielégítés a fogyasztói szuverenitás körébe tartozik. Ha azonban a különböző mennyiségű munkáknak megfelelő különböző béreket vesszük, akkor vajon két kereső nominálbérének mondjuk kétszeres különbsége reálbérük kétszeres különbségével azonos-e? Ha abból indulunk ki, hogy azonos reálbér azonos fokú szükségletkielégítést tesz lehetővé, akkor az egyenlő munkáért egyenlő nominálbér elv nem jelent azonos reálbért különböző keresetűek vonatkozásában. Feltételezzük természetesen a társadalmi munkaráfordítással arányos termékárakat. Ugyanis a különböző kereseti színvonal szükségszerűen eltérő fogyasztási struktúrát alakít ki még akkor is, ha a fogyasztói szuverenitás az ésszerűség keretei kö-

zött mozog. A jövedelem nagyság és keresletstruktúra közötti összefüggés közismert. A magasabb jövedelemmel rendelkezők egyrészt újabb cikkeket vásárolnak plusz szükségletük kielégítésére, másrészt ugyanazon szükségleteiket jobb minőségű áruval elégítik ki. Azt feltételezhetjük, hogy a munkaráfordítással arányos árak vannak, de azt nem, hogy a termékek haszonhatásai arányosak a munkaráfordítással. Mivel a termékek haszonhatásai és munkaráfordítás eltérő, ezért a reálbérben jelentkező különbségek eltérnek a nominálbérben jelentkező különbségektől. Ahhoz, hogy ez az eltérés ne legyen a termékek árában, nemcsak a munkaráfordítást kellene kifejezni, hanem a termékek haszonhatásainak a munkaráfordításoktól eltérő különbségeit is. A termékek minősége különféle paraméterek szerint érzékelhető. Más kérdés, hogy indokolt-e ezen paraméterek szerint a termékek használati értékét árasítani, ez nem tartozik a témánkhoz. De a reálbért mindenestre befolyásolja és ezért szigorúan véve nem lehet követelményként tekinteni az azonos nominálbér azonos reálbér elvet. Ugyanis a nominálbér egységére jutó haszonhatás a keresletstruktúra szükség szerű eltérése folytán különböző az egyes kereseti színvonalon. Marx értelmezése szerint a munka szerinti elosztás lényege; az érvényességi körén belül természetesen, hogy különböző formájú, de azonos munkamennyiségek „cseréje”. Ha az árak megfelelnek a munkaráfordítás arányainak, akkor a munkával arányos nominálbér egyenlő munkamennyiségek cseréjét ugyan lehetővé teszi, de a termékeknek a munkával nem arányos haszonhatásai következtében az egyenlő nominálbér már nem jelent egyenlő reálbért. Az eltérés pozitív és negatív lehet egyaránt. A munka szerint magasabb keresetűeknek azonban inkább van lehetőségük a haszonhatás szempontjainak megfelelő fogyasztási struktúra kialakítására.

Röviden, az egyenlő munkáért egyenlő életszínvonal problémájáról — a munka szerinti elosztást szűkebben értelmezve — az alábbiakat emeljük ki. Ennek létjogosultságára vonatkozó indoklás azzal lehet kapcsolatos, „hogy például lakott helytől távol eső területeken a közlekedési viszonyok és a kulturális színvonal (lakásviszonyok, közművesítés, vízcsep vagy gémeskút stb.) az országos átlagtól kedvezőtlenebbek”.<sup>9</sup> Mivel a munkaerővel való ellátás ez esetben problémát okozhat, az iménti negatív tényezőket bérben kellene ellensúlyozni. Az ellenérvek azonban eléggé megalapozottak. Egyrészt bérfeszültség keletkezne a helyi és más területről odakerülő munkaerő megfizetése vonatkozásában. Ennek megszüntetése, a helyi munkaerő által kifejtett munka hasonlóan magasabb megfizetésére lenne szükség. Ez viszont egy további ellenérvhez juttat bennünket. Ugyanis ez esetben olyan adottságok megszüntetésére kényszerülnénk bérben, melyeket hosszú időn keresztül az előző társadalmi-gazdasági formáció teremtett meg és amelyeket mi örököltünk. Itt olyan különbségek megszüntetését követeljük bérben úgyszólván azonnal, melynek megszüntetése még a gyors általános előrehaladást feltételezve is, csak évtizedek eredménye lehet. Ezen túlmenően a területileg eltérő, de azonos munka, amennyiben eltérő életkörülményeket jelent, ezeknek az eltéréseknek a kvantifikálása, „forintosítása” megalapozottan úgyszólván lehetetlen, s ennek erőszakolása tévútra vezetne. Eleendő problémát okoz csupán a munka szerinti elosztás egyik oldala: a munka karakterisztikájának és eredményességének a kvantifikálása és ennek megfelelő forintosítása. Végül, az ellenérvek vázolt sorát lezárva; azt is megemlíthetjük, hogy az életkörülményekben — függetlenül az eltarottak számától — azonos területen élők között is jelentős különbségek tapasztalhatók: „...például az egyik dolgozó munkahelyen lakik, vagy közvetlenül mellette, a másik kénytelen másfél órát villa-

<sup>9</sup> Rózsa József: Im. 5. old.

mosozni. Az egyik lakása sötét és vizes, a másiké napos és száraz villalakás. Ugyanakkor azonos a szobák száma; légköbmétere, sőt valószínűleg a lakbér is...<sup>10</sup>. Közismert példák tömkelegét lehetne felsorakoztatni, de az eddigiekből is belátható, hogy ezeknek a különbségeknek a bérbe való beépítése révén való megszüntetése vagy akárcsak mérséklése megoldhatatlan és helytelen vállalkozás lenne.

Szükséges megjegyeznünk, hogy itt a munka szerinti elosztásnak azt a követelményét, miszerint *a dolgozók életfeltételei végzett munkájukkal legyen arányos, nem cáfoljuk. Itt csupán azt hangsúlyozzuk, hogy ennek egy adott időpontban való érvényesítése lehetetlen, másrészt, hogy eme követelménynek perspektivikusan eleget tenni módszerében kívül esik a munka szerinti elosztáson. Az adott feltételeket alapul véve (melyeket egyrészt a kapitalizmustól örököltünk, másrészt az elmúlt 30 esztendőben teremtettünk) feltételezve az eltartottak hiányát, egy kereső vonatkozásában az a követelmény, hogy egyenlő munkáért egyenlő életszínvonal (fogyasztási színvonal) a munka szerinti elosztás két oldalának ellentmondásához vezet. Ha ugyanis az életszínvonalat a munka jellege és eredményessége szerint alakítanánk, akkor a jövedelem-differenciálást kellene a végzett munkától elszakítani, viszont ha a munka szerint differenciáljuk a jövedelmet, akkor még az azonos munkát végzők életszínvonala is különböző. A munkásnak mint termelőnek és mint fogyasztónak az érdekelt-ségét összehangolni csak bizonyos határokon belül lehet. Ha a fogyasztás oldaláról növeljük a munka szerinti elosztás érvényességi körét, akkor csökkentjük az így kialakított érvényességi körön belüli érvényesülést a keresők vonatkozásában.*

Ha figyelembe vesszük, hogy a munkát végzők kisebb-nagyobb közösségek (családok) tagjai, amelyen belül a dolgozók és eltartottak aránya különböző, akkor a munka szerinti elosztás két oldala közötti ellentmondás még nyilvánvalóbb. A munkával arányos fogyasztási színvonal azt jelentené ilyen körülmények között, hogy a legegyszerűbb munkát többszörösen kellene megfizetni. Az érvényességi kör kiterjesztése a fogyasztási színvonal vonatkozásában tehát lehetetlenné tenné a jövedelmek munka szerinti differenciálását. A munka szerinti elosztás érvényesülésével kapcsolatban tehát az alábbi vonatkozások kiemelendők: *a)* Milyen mértékben felel meg a jövedelem-differenciálódás a végzett munkának. *b)* Az életszínvonal (fogyasztási színvonal) arányok milyen mértékben közelítik meg a munka arányait. *c)* Az egyének által elfogyasztható anyagi javak és szolgáltatások mekkora hányadát osztottuk el a munka szerint. A nemzeti jövedelem társadalmi fogyasztási alapjából eszközölt ún. bérén felüli juttatások érintik a munka szerinti elosztás érvényesülésével kapcsolatos mindhárom vonatkozást.

Látható tehát, hogy az egyén szükségletkielégítésében szerepet játszó társadalmi juttatások, amennyiben közvetlenül nem az egyén által végzett munkához kapcsolódnak, módszerében kívül esnek a munka szerinti elosztáson, de szükségességük mégis eme elosztás társadalmi érvényességével kapcsolatban is levezethető. A bérek és juttatások a munka szerinti elosztás szempontjából is szervesen kapcsolódnak egymáshoz. Következésképpen a szükséges termékek köréből nem lehet kizárni a társadalmi juttatásokat sem, hiszen ezek jelentős szerepet játszanak a produktív munkakerőnek a fogyasztásában. Közvetlen munka szerint elosztott bér lehet többlettermék (az improduktív szférában) és a társadalmi juttatás lehet szükséges termék (a produktív dolgozónál). Viszont a szükséges termék konkrét nagysága a munka szerinti elosztás alapján nem határozható meg. A szocializmusban „...végső soron a szükségletre termelés sajátos mozgása határozza meg a többlettermék és a szükséges termék

terjedelmének és arányának változását”.<sup>11</sup> Amit ez az elosztás meghatároz, az mindenekelőtt az elosztható rész arányaira vonatkozik. Ezeknek az arányoknak a meghatározása pedig a munka szerinti elosztás termelés (munka) oldaláról való nyomkövetését követeli meg.

A legfontosabb mozzanatok: *a)* A munka extenzitása, *b)* a munka és a munkaerő rangsorolása, *c)* a munkaerő termelő elfogyasztásának mértéke és módja az egyéni és vállalati szinten. A munka szerinti elosztás mozzanatának tekinthetjük tehát nemcsak az egyéni, hanem a vállalati teljesítményeket is. A munkateljesítmény egységes makroökonómiai mércéje helyett a munka több fokozatban (mozzanatban) való értékelése a gyakorlatilag járható út.

11. Szabó Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai. Kossuth Könyvkiadó, 1964. 129. old.

## НЕКОТОРЫЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ПРИНЦИПА РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ПО ТРУДУ

*Д-р Имре Отто:*  
(Резюме)

Статья прежде всего осылается на тот факт, что теоретические проблемы, связанные со специфическим законом распределения по труду, находятся в зависимости, во-первых, с многосторонней взаимосвязью собственности и распределения; во-вторых, с существованием товарного производства при социализме; в-третьих, с сознательным осуществлением принципа распределения, т. е. эти вопросы взаимосвязаны с распределением и с системой управления народным хозяйством.

Работа более детально занимается вопросами сущности, возможностями определения критериев общественного действия распределения по труду, т. е. двумя его аспектами: а) общественными дотациями и необходимым трудом; б) его отношением к социалистической общественной собственности.

Первая часть исследования занимается проблемой содержания принципа распределения по труду, рассматривает критерии его общественного действия. Осуществление данного закона выражается в том, что в сфере распределения личных расходов главными принципами хозяйственной политики является в том числе и принцип распределения по труду; доход за труд доминирует во всякой категории доходов, количественное отношение различных видов доходов почти едино, главным фактором распределения доходов зарабатывающего населения является всеенгерская тарифная сетка и т. д.

Во второй части автор работы критически анализирует противоречие между равномерным распределением по труду и средствами труда: исходным пунктом является следующее понятие; употребляемое в специальной литературе: «За формой заработной платы при социализме стоят социалистические производственные отношения», «ш т.е. в силу необходимости он имеет противоречие между равномерностью отношения к средствам производства и неравномерностью распределения производимых потребительских благ». «ш участие в производстве материальных благ, в основном, определяется трудом и только «потом» — собственностью. Конечный вывод — из общественной собственности не вытекает конкретный принцип распределения, а является общим принципом распределения для всех членов общества.

В заключение в третьей части работы на основе двух аспектов распределения по труду (отношения производства и труда; отношения потребления и дохода) анализируются различные возможности трактовки данного закона: а) равная оплата за равный труд; б) равная реальная заработная плата за равный труд, в) одинаковый уровень жизни за равный труд.

Они дают возможность рассматривать связь общественных дотаций и необходимого труда с принципом распределения при социализме.

## SOME THEORETICAL ISSUES OF THE DISTRIBUTION ACCORDING TO WORK

(Summary)

The study first of all refers to the fact that the theoretical problems related to the specific law of distribution according to work, are connected firstly; with the multifold interrelationships of the ownership-distribution relations, secondly; with the existence of commodity relations in socialism, thirdly; with the deliberate implementation of this distribution, that is with the connections of distribution and economic management system.

In accordance with these interrelationships, the study deals with; the content, the possible interpretations, the criteria of social validity, the two sides of distribution according to work. The social allowances, the necessary labour and the problem of socialist public ownership are also taken into account.

The first part of the study discusses the content and the criteria of social validity of the distribution according to work. The existence of the given law manifests itself in the following: that in the sphere of distribution of personal incomes the overriding principle of economic policy is the distribution according to work, that in all income-size brackets the incomes according to work are dominant, that the quantitative relations of the various forms of incomes in the various income brackets are rather uniform, that the basic determining factor of the income distribution of employees, is the national structure of sphere of activity; that it is the income which became the basis for conclusion of the importance, extent, and effectiveness of the performed services.

In the second part the raising and short critical analysis is taking place of the contradiction between distribution according to work and equal relationship to the means of production. The starting points here are the following definitions, found in economic literature: "behind the wage form in socialism are the socialist production relations which determine the equal (basically equal) distribution of goods... necessarily contradiction exist between the equal relation to the means of production and the un-equal distribution of consumer goods... the share in material goods is fundamentally according to work, and only after that, according to property". The final conclusion of the analysis is that, from the public ownership does not follow a concrete form of distribution but only identical principle for everybody.

Finally, in the third part, in connection with the raising of the two sides of the distribution according to work (production-work, and consumption-income) the various possible interpretations of the given law — *a*) equal pay for equal work, *b*) equal real wage for equal work, *c*) equal living standard for equal work — provide basis for the illumination of the relation between social allowances, necessary labour and socialist principle of distribution.